

Новосад Ю. О., начальник управління
нагляду у кримінальному провадженні
прокуратури Волинської області,
кандидат юридичних наук

ЕЛЕМЕНТИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ЗМІСТ ПРАВА НА ПОВАГУ ДО ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ

Змістом права на повагу до гідності людини в кримінальному провадженні називається законодавчо встановлена і гарантована державою сукупність норм, які надають суб'єктам кримінального провадження впевненість у своїй суспільній цінності, можливість усвідомлювати себе як особистість, поважати власні моральні принципи й етичні норми, наполягати на повазі до себе інших людей, правоохоронних органів та їх посадових і службових осіб, а також вимагати, щоб будь-які сумніви щодо її моральних якостей і етичних принципів були належно обґрунтовані. Але водночас у царині кримінального процесу право людини на повагу її гідності також зводиться лише до заборони катувань, жорсткого, нелюдського або такого поводження, що принижує гідність особи [1, с. 20].

Вказуючи на проблему визначення можливостей кримінального закону в забезпеченні правопорядку в суспільстві як на «надзвичайно актуальну» проблему, О. М. Костенко підкреслив, що «актуальність її зумовлена тим, що принцип гуманізму запроваджений у кримінальне право Чезаре Беккарія, не містить у собі критеріїв для визначення меж гуманності. В зв'язку з цим має місце свавільне тлумачення гуманності чи негуманності кримінального закону і на підставі цього вносяться необґрунтовані зміни і доповнення до чинного законодавства» [2, с. 568]. Подібним є й сучасне становище кримінально-виконавчого закону: усі останні зміни до цього Кодексу вносились виключно під егідою необхідності забезпечення гуманізму та поваги до людської гідності [3].

Слушно видається думка, висловлена Т. К. Канцеровою щодо гуманного ставлення до засуджених, хоча в ній і не знайшло свого відбиття чітке відмежування гуманізму та гуманності. Вона зазначає, що хоча законодавець формує кримінально-виконавчу політику, запроваджує елементи

гуманізації стосовно засуджених до позбавлення волі, але саме людяне ставлення чи вияв жорстокості засуджений відчуватиме від персоналу органів і установ виконання покарань, тому що кримінально-виконавчі відносини не персоніфіковані. Права та обов'язки їх суб'єктів застосовуються до абстрактних працівника та засудженого, коли етичні відносини у межах виконання покарання – це відносини між конкретними особами з характерними для них індивідуальними моральними якостями, які залежать не від норм кримінально-виконавчого законодавства, а від низки факторів, з-поміж яких – економічне становище персоналу кримінально-виконавчої служби, його інтелектуальний рівень (як початковий, так і подальше самовдосконалення), психічне здоров'я, рівень правової культури та свідомості [4, с. 120–123]. І хоча ми категорично не погоджуємося зі спробою поставити гуманність у пряму залежність від матеріального забезпечення персоналу, основні тези Т. К. Канцерової щодо стану відносин між ним та засудженими як основного показника гуманного ставлення нами підтримується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Назаров В. В. Право людини на повагу до її гідності: національні та міжнародні аспекти / В. В. Назаров // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2008. – Вип. 435: Правознавство. – С. 17–23.
2. Костенко О.М. Розвиток кримінального права в незалежній Україні / Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи: монографія / О.М. Костенко. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2001. – 656 с.
3. Необмежені обмежені права // <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=122998>
4. Канцерова Т.К. Нравственный аспект правоотношений при исполнении наказания / Т.К. Канцерова // Бизнес в законе. – 2007. – № 3. – С. 120–123